

Yn fanwl – Deddfwriaeth Bioamrywiaeth

Mae amddiffyn natur yn gyfreithiol â'i wreiddiau yn y 19eg ganrif, yn seiliedig ar amddiffyn adar gwyllt. Mae deddfwriaeth ar gyfer rhywogaethau a chynefinoedd a safleoedd arbennig wedi bod yn ysbeidiol, ond mae gennym nawr amrywiol gyfreithiau gwahanol, yn genedlaethol a rhyngwladol, yn amddiffyn ein rhywogaethau a'n cynefinoedd pwysig sydd angen eu hystyried wrth ymgymryd â gweithgareddau a allai effeithio bywyd gwyllt.

Mae'r canlynol yn grynodeb o'r prif ddarnau o ddeddfwriaeth bywyd gwyllt sy'n bodoli ar hyn o bryd. Mae gwybodaeth bellach ar y rhain, gan gynnwys dyfyniadau llawn, i'w gweld ar wefan y Cyd-Bwyllgor Cadwraeth Natur: <http://jncc.defra.gov.uk/> a'r gwefannau unigol isod.

1. Ewropeaidd

Rheoliadau CITES CE (Rheoliad Cyngor (CE) Rhif 338/97 Rheoliad Masnach Bywyd Gwyllt Undeb Ewrop (1997) a Rheoliad y Comisiwn (CE) Rhif 865/2006

Rheoliadau sy'n cryfhau rheolaeth mewnforio ac allforio i amddiffyn rhywogaethau a fygythir a rheoleiddio masnach ryngwladol. Maent yn gweithredu'r Confensiwn ar Fasnach Rhyngwladol mewn Rhywogaethau Ffawna a Fflora Gwyllt mewn Perygl (CITES), a'r pwrpas yw sicrhau nad oes unrhyw rywogaeth o ffawna neu fflora gwyllt yn dod, neu'n parhau yn destun i, ecsbloetio oherwydd masnach rhyngwladol. Mae gwybodaeth bellach yn: http://ec.europa.eu/environment/cites/legis_wildlife_en.htm a www.cites.org.

Cyfarwyddyd Fframwaith Dŵr (2000) (2000/60/EC)

Pennu amcanion amddiffyn dŵr trwy agwedd holistig gydag amcan bod holl gyrff dŵr yn cyrraedd 'statws da' erbyn 2015. Mae'r Cyfarwyddyd yn gofyn i wladwriaethau fabwysiadu un system o reoli dŵr trwy Gynlluniau Rheoli Basnau Afonydd – gan ddefnyddio unedau daearyddol a hydrolegol naturiol yn hytrach na ffiniau gweinyddol a/neu wleidyddol. Blaenoriaethau allweddol yw amddiffyniad cyffredinol ecoleg dŵr, amddiffyniad penodol cynefinoedd unigryw a gwerthfawr, amddiffyn adnoddau dŵr yfed ac amddiffyn dŵr ymdrochi. Caiff ei weithredu yn y DU gan Asiantaeth yr Amgylchedd. Gwybodaeth bellach yn: http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework.info/intro_en.htm.

Cyfarwyddyd Cynefinoedd (Cyfarwyddyd CE 92/43/EEC ar Gadwraeth Cynefinoedd Naturiol a Fflora a Ffawna Gwyllt)

Gweithredu cytundebau Cynhadledd Bern, amcan y cyfarwyddyd yw amddiffyn bioamrywiaeth trwy gadwraeth cynefinoedd naturiol a rhywogaethau ffawna a fflora gwyllt. Mae'n gofyn am gynnal ac adfer y rhywogaethau a'r cynefinoedd hyn ar statws cadwraeth ffafriol, pennu rheoliadau i'w hamddiffyn, rheoli ac ecsbloetio, a'u hamddiffyn gyda chywir o safleoedd dynodedig a elwir yn safleoedd Natura 2000 (Ardaloedd Cadwraeth Arbennig – SAC – ac Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig ar gyfer Adar– SPA) a system lem o amddiffyn rhywogaethau. Mae gofyniad hefyd i oblygiadau datblygiadau arfaethedig, cynlluniau neu brosiectau yn neu'n agos at safleoedd Natura 2000 gael eu hasesu i

sicrhau nad oes niwed arwyddocaol tebygol yn cael ei wneud i unrhyw nodweddion a amddiffynnir – Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd. Gwybodaeth bellach ar y cyfarwyddyd yn http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/index_en.htm.

Cyfarwyddyd Adar Ewropeaidd (Cyfarwyddyd Cyngor CE 2009/147/EC (fersiwn wedi ei gyfundrefnu) a 79/409/EC ar Gadwraeth Adar Gwyllt)

Fframwaith ar gyfer amddiffyn a chadwraeth Adar Gwyllt yn Ewrop, hefyd yn gweithredu Cynhadledd Bern. Mae'n rhoi pwyslais mawr ar amddiffyn cynefinoedd ar gyfer rhywogaethau mewn perygl a rhai mudol trwy sefydlu SPA (gweler safleoedd Natura 2000) a gweithgareddau sy'n bygwth adar, megis dal a lladd bwriadol, dinistrio nythod a chymryd wyau. Gwybodaeth bellach yn: http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/birdsdirective/index_en.htm.

Cyfarwyddiadau Asesu Amgylcheddol (Cyfarwyddyd Cyngor CE 2001/42/EC ar Asesu Effeithiau Cynlluniau a Rhaglenni Penodol ar yr Amgylchedd (Asesiad Amgylcheddol Strategol) a 85/337/EEC ar Asesu Effaith Prosiectau Cyhoeddus a Phreifat Penodol ar yr Amgylchedd (Asesiad o'r Effaith ar yr Amgylchedd))

Angen asesiadau ar gyfer effeithiau amgylcheddol cynlluniau, rhaglenni neu brosiectau penodol. Egwyddor y Cyfarwyddiadau yw sicrhau bod cynlluniau, rhaglenni a phrosiectau sy'n debygol o gael effaith arwyddocaol ar yr amgylchedd yn destun asesiad amgylcheddol, cyn cymeradwyo neu awdurdodi'r rhaglenni neu'r cynlluniau hynny. Cyhoeddwyd arweiniad yamrferol ar yr asesiadau hyn gan Asiantaeth yr Amgylchedd: www.environment-agency.gov.uk ac mae gwybodaeth bellach ar y Cyfarwyddiadau yn: <http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>.

2. Cymru a Lloegr

Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2010

Yn trosi darpariaethau Cyfarwyddyd Cynefinoedd CE yn gyfraith y DU. Mae'r rheoliadau hyn yn atgyfnerthu a diweddarau Rheoliadau blaenorol Cadwraeth (Cynefinoedd Naturiol ac ati) (Diwygiad) 2007 a Rheoliadau Cadwraeth (Cynefinoedd Naturiol ac ati) 1994. Maent hefyd yn cynnwys darpariaethau newydd i weithredu agweddau o Ddeddf Mynediad Morol ac Arfordirol 2009. Dyma'r brif ddeddfwriaeth sy'n amddiffyn bioamrywiaeth ac mae'n gofyn am ddynodi safleoedd Natura 2000 yn y DU, eu hamddiffyniad a rheoli ac amddiffyn Rhywogaethau Ewropeaidd a Amddiffynnir, a restrir yn atodlenni 2 a 5. Mae'r rheoliadau llawn yn: www.legislation.gov.uk/ukxi/2010/490/contents/made.

Rheoliadau Niwed Amgylcheddol (Rhwyströ ac Adfer) 2009

Pennu ymrwymadau ar weithredwyr gweithgareddau economaidd yn gofyn iddynt rwystro, cyfyngu neu adfer niwed amgylcheddol – egwyddor y 'llygrwr sy'n talu'. Mae'r rheoliadau'n ymwneud â niwed amgylcheddol difrifol i dir, dŵr, rhywogaeth a chynefin. Gwybodaeth bellach yn: www.legislation.gov.uk/ukxi/2009/153/memorandum/contents.

Deddf Mynediad Morol ac Arfordriol 2009

Sefydlu, ymhlith pethau eraill, Cyfundrefn Rheoli Morol i reoleiddio a rheoli'r ardal forol o gwmpas Lloegr ac ymgymryd â swyddogaethau trwyddedu cadwraeth natur penodol (dan Ddeddf Cadwraeth Morloi 1970 a Deddf Bywyd Gwyllt Chefn Gwlad 1981). Mae hefyd yn darparu pwerau gorfodi i Swyddogion Gorfodi Morol i archwilio troseddau cadwraeth natur penodol yn yr ardal forol a gwneud darpariaeth i sefydlu llwybr cerdded arfordirol yn Lloegr a hawliau mynediad i dir ger arfordir Lloegr a galluogi gwneud mesurau cynulliad mewn perthynas â llwybrau arfordirol a hawliau mynediad yng Nghymru. Mae'r Ddeddf gyfan ar gael i'w darllen yn: www.legislation.gov.uk/ukpga/2009/23/contents.

Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd Alltraeth (Cynefinoedd ac ati) 2007

Trosi darpariaethau Cyfarwyddiadau Cynefinoedd ac Adar CE yn ymwneud â dyfroedd alltraeth y DU (y môr y tu hwnt i 12 milltir forol o'r arfordir) yn gyfraith y DU. Mae'r rheoliadau llawn ar gael yn: www.legislation.gov.uk/uksi/2007/1842/contents/made.

Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig (NERC) 2006

Gweithredu Strategaeth Wledig y Llywodraeth (2004) a delio ag ystod o faterion eraill sy'n ymwneud yn fras â'r amgylchedd naturiol gan gynnwys cyrff rheoleiddio a hawliau tramwy. Mae'n gwneud darpariaeth ar gyfer bioamrywiaeth, pla-leiddiad sy'n niweidio bywyd gwyllt ac amddiffyn adar a Rhywogaethau Goresgynnol nad ydynt yn rhai Cynhenid. Mae hefyd yn newid pwerau gorfodi mewn cysylltiad ag amddiffyn bywyd gwyllt. Mae Adran 40 y ddeddf yn rhoi dyletswydd bioamrywiaeth ar gyrff cyhoeddus i ystyried pwrpas cadw bioamrywiaeth ac mae adran 42 yn gofyn am gyhoeddi rhestr o gynefinoedd a rhywogaethau sydd o bwysigrwydd mawr i gadwraeth bioamrywiaeth yng Nghymru (adran 41 ar gyfer Lloegr) a ddefnyddir i arwain cymerwyr penderfyniad wrth weithredu eu dyletswyddau dan adran 40. Mwy o wybodaeth ar y ddeddf yn www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/16/notes/contents.

Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy (CroW) 2000

Yn newid Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981. Mae'n cynnwys mesurau i wella mynediad y cyhoedd i gefn gwlad agored a thir comin ac yn newid y gyfraith mewn perthynas â Hawliau Tramwy Cyhoeddus a chadwraeth natur. Mae'n cryfhau amddiffyniad ar gyfer Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig, yn cynnwys cosbau llymach trwy roddi pwerau ychwanegol erlyn am droseddau bywyd gwyllt, yn rhoi sylfaen i gadwraeth bioamrywiaeth, darparu ar gyfer gwell rheolaeth o Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol ac yn rhoi dyletswydd ar Lywodraeth Cynulliad Cymru ac adrannau llywodraeth i roddi ystyriaeth i fioamrywiaeth. Mae adran 74 yn cynnwys rhestr o rywogaethau a chynefinoedd sydd o bwysigrwydd cadwraeth ond mae hon wedi ei disodli gan restr adran 42 a gynhwysir yn Deddf NERC 2006. Mwy o wybodaeth ar y ddeddf yn: www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/37/notes/division/1.

Deddf Llywodraeth Leol 2000

Gofyn i bob awdurdod lleol baratoi Strategaeth Gymunedol ar gyfer hyrwyddo a gwella lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol eu hardal a chyfrannu tuag at gyflawni datblygiad cynaliadwy yn y DU. Argymhellodd Llywodraeth Cynulliad Cymru bod Cynlluniau Bioamrywiaeth Lleol (LBAP) yn sylfaen i strategaethau cymunedol.

Rheoliadau Gwrychoedd 1997

Rhwystro tynnu ymaith neu niweidio gwrychoedd penodol heb ganiatâd yr Awdurdod Cynllunio Lleol perthnasol ymlaen llaw. Defnyddir meini prawf amrywiol yn y rheoliadau i adnabod ac amddiffyn gwrychoedd am resymau bywyd gwyllt, tirwedd a/neu hanesyddol. Mae'r rheoliadau llawn i'w gweld yn:

www.legislation.gov.uk/ukxi/1997/1160/contents/made.

Deddf yr Amgylchedd 1995

Sefydlodd Awdurdodau Parc Cenedlaethol, Asiantaeth yr Amgylchedd ac asiantaeth amddiffyn yr amgylchedd yn yr Alban. Mae'r ddeddf hefyd yn delio â rheoli llygredd, cadwraeth adnoddau naturiol, darpariaethau ar gyfer tir halogedig a hen fwyngloddiau ac yn rhoi amddiffyniad i wrychoedd pwysig. Y ddeddf lawn yn:

www.legislation.gov.uk/ukpga/1995/25/contents.

Deddf Amddiffyn Moch Daear 1992

Cyfuno deddfwriaeth flaenorol (Deddf Moch Daear 1973, Deddf Moch Daear 1991 a Deddf (Amddiffyniad Pellach) Moch Daear 1991) yn rhoi amddiffyniad i foch daear a'u gwal.

Mae'r ddeddf lawn i'w gweld yn www.legislation.gov.uk/ukpga/1992/51/contents.

Deddf Amddiffyn yr Amgylchedd (EPA) 1990

Sefydlodd English Nature (Natural England nawr), Cyngor Cefn Gwlad Cymru (CCW) a'r Cyd-Bwyllgor Cadwraeth Natur (JNCC) a gofyn iddynt reoli gwarchodfeydd natur a rhoi cyngor cadwraeth natur ar gyfer eu rhanbarthau. Roedd y ddeddf hefyd yn cynnwys darpariaethau ar gyfer rheoli llygredd a gwastraff ac amrywiol gyfreithiau gan gynnwys rhai ar aer glân, sbwriel a sylweddau ymbelydrol. Mae'r ddeddf lawn i'w gweld yn:

www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/43/contents.

Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981

Cyfuno holl ddarpariaethau presennol ar gyfer adar ac anifeiliaid ac ymestyn y rhestr o rywogaethau a amddiffynnir i gynnwys planhigion. Mae'r ddeddf yn gwahardd dulliau penodol i ladd neu gymryd anifeiliaid gwyllt, yn sicrhau dynodi a rheoli SSSI ac yn rhwystro cyflwyniad Rhywogaethau Goresgynnol heb fod yn rhai Cynhenid. Cyflwyno categori Ardaloedd Morol a Amddiffynnir yn y DU. Mae'r ddeddf wedi ei diwygio gan Ddeddf CroW 2000, gweler uchod. Y ddeddf lawn i'w gweld yn:

www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/69/contents.